

ב"מ ל

שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד ז"ל

1. חדושי הרמב"ן על מסכת בבא מציעא דף ל/א

ומיהו אכתי איכא למידק הכא ואפילו עשה ולא תעשה נמי היכי דחי ליה, והא קי"ל (שבת קל"ב ב') אימור דאמרינן אתי עשה ודחי את ל"ת ה"מ כגון מילה בצרעת וסדין בציצית דבעידנא דקא עבר ליה ללאו קא מקיים ליה לעשה אבל הכא כי מטמא עבר ליה ללאו ולא מקיים ליה לעשה עד דמהדר ליה, ואע"ג דשקיל לה מיד וכגון דקיימא בפתח בית הקברות מ"מ לא מקיים ליה לעשה עד דמהדר ליה למריה, ואפשר דלרווחא דמילתא אקשי ליה:
... ולהאי נוסחא נמי לא קשיא מידי ולרווחא דמילתא אקשינן דאפילו היא השבת אבדה עשה ול"ת וטומאת כהן עשה בלחוד, לא דחי ליה משום דלא דחינן איסורא מקמי ממונא, ובנוסחא דר"ח ז"ל איתנהו לתרווייהו פשיטא עשה ול"ת הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ותו מי דחי' איסורא מקמי ממונא:

2. נמוקי יוסף על הרי"ף בבא מציעא דף טז/א

עשה. קדושים יהיו לא-להיהם ואיכא דמקשו היכי אמרינן הכא דהשבת אבדה עשה והא כל שלא נטלה כזו שהיא בבית הקברות לא עבר אעשה כלל אלא אלאו דלא תוכל להתעלם כדאמרינן לעיל המתין לה עד שנתיאשו הבעלים ונטלה אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם דאלמא דעשה דהשב תשיבם לא חייל אלא על מי שנטלה שיחזירנה אבל מי שלא נטלה אינו עובר על עשה כלל ותירץ הרנב"ר ז"ל דכל הרואה אבדה והולך לו עובר בעשה ולא תעשה וכי אמרינן לעיל בהמתין לה לאחר שנתיאשו הבעלים ונטלה דאינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם בלבד התם היינו טעמא לפי שהמתין לה ולא הניחה באבדה ועדיין היה יכול להשיבה ולקיים עשה שבה דודאי הרואה אבדה ולא נטלה מיד כיון ששמר אותה לא עבר על עשה שבה אלא כשבטלו והלך לו וכשנתיאשו הבעלים ממנה מחמת הבעלים הוא שנתבטל עשה זו ולא מחמתו של מוצא זה והרי הוא לענין זה כאילו נטלה להחזירה ואמרו בעלים אי אפשרי בה שאע"פ שלא נתקיים עשה שבה מ"מ לא נתבטל. ונטלה ע"מ לגזולה דעבר משום השב תשיבם טעמא נמי כדאמרן שהניחה באבדה ולא עוד אלא שהפקיעה מבעליה לגמרי נמצאת אתה למד שכל הרואה אבדה ולא החזירה והלך לו עבר על עשה ולא תעשה כך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות גזלה ואבדה שכן כתב הרואה אבידת ישראל ונתעלם ממנה והניחה עבר בלא תעשה שנאמר וכו' ובטל מצות עשה שנאמר וכו' ומ"ש בחידושי הרמב"ן ז"ל בתירוץ קושיא זו הוא רחוק בעיני אע"פ שגדולי האחרונים ז"ל סמכו עליו ועל הא דאמרינן דאין עשה דוחה עשה ולא תעשה איכא דמקשו למה לי מהאי טעמא תיפוק לי דאפילו ליכא גבי טומאה אלא לאו גרידתא לא דחי ליה עשה דאבדה דהא קי"ל [שבת דף קלב ע"ב] דלא דחי ליה אלא כגון מילה בצרעת וסדין בציצית דבעידנא דקא עקר ליה ללאו קא מקיים ליה לעשה אבל הכא אפילו עומדת על פתח בית הקברות כי (ה) מטמא עבר ליה ללאו ולא מקיים לעשה עד דמהדר ליה למרה ותירצו דלרווחא דמילתא אקשו הכי והרנב"ר ז"ל תירץ דהכא נמי בשעה דעבר אלאו קיים העשה כמילה בצרעת דהא מתעסק הוא במצות השבה בשעת עקירת הלאו ואע"פ שלא גמרה מה בכך גם מצות מילה לא נגמרה עד דפרע דקי"ל מל ולא פרע כאילו לא מל

3. ריטב"א על מסכת בבא מציעא דף ל/א

וקי"ל אין עשה דוחה ל"ת אלא א"כ בעידנא דקא עבר לאו קא מקיים עשה כגון מילה בצרעת וכלאים בציצית והוא לא קיים עשה שבה עד שהשיבה לרשות הבעלים וכבר נטמא וצ"ע. והא לא קשי' דמשכחת לה דלא עבר לאו דלא יטמא אלא בהדי דמקיים עשה דהשב תשיבם כגון שלא הוצרך להטמא אלא לאחר שהשיבה ואחר שהתחיל להנהיג בה ולהשיבה לבעליהם הוצרך להעבירה דרך בית הקברות וכגון שלא יכול להשיבם בדרך אחרת ותחלת ההשבה צורך סופה היא כמו מילה בצרעת שהמילה צורך הפריעה דמל ולא פרע כאלו לא מל כהאי גונא איצטריך עשה ולא תעשה. ואית דגרסי הכא פשיטא מי דחי איסורא מקמי ממונא ולהאי גירסא לא קשיא מידי:

4. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף ל/א

זקן ואינה לפי כבודו. פירש רבינו זקן בחכמתו ואינה לפי כבודו מפני חכמתו ומשום כבוד תורתו דחי לה. אבל זקן או נכבד דעלמא לא חשיב אינה לפי כבודו אלא או יטפל בה או יתן דמיה הריטב"א. אבל הרמב"ם כתב בפרק י"א מהלכות גזלה ואבדה אם היה חכם או זקן מוכבד. וכן כתב הר"ן לקמן:

5. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף ל/ב

הכישו נתחייב בה. פירש רש"י דכיון שהתחיל בהשבה נתחייב לעשות השבה מעלייתא. ולא דק בה מרן דאם כן אפילו בכל אבידה שאינה בעלי חיים נמי ואינו אלא בבעלי חיים דוקא ומשום דאנקטה נגרי ברייתא כדאיתא בפרק הספינה. ודוקא

כשהיתה במקום שאינו משתמר וכל שכן כשהיתה במקום המשתמר והכישיה ולא הוציאה משם לא נתחייב בה דלא עבד ולא מידי. הריטב"א ז"ל:

6. ספר דבר אברהם - חלק ב - סימן ת

והנה בב"מ (דף ל"א ע"א) אמרינן החזירה וברחה החזירה וברחה אפילו ד' וה' פעמים חייב להחזירה, א"ל ההוא מדרבנן לרבא אימא השב חדא זימנא תשיבם תרי זימני א"ל השב אפילו ק' פעמים במשמע. ויש לתקור בזה שתיים, א) אם לא נתקיימה עדיין מצות השבה כלל כיון שברחה, או דקיים פעם אחת השבה ועכשיו חל עליו מחדש חיוב השבה, ב) את"ל דקיים פעם אחת מצות השבה ועכשיו חל עליו חיוב חדש. אם הוא המשך לחיוב הראשון שחל עליו מעיקרא, כלומר דכיון שהגביהה חייב הוא בהשבות הרבה וכשקיים פעם אחת וחזרה אע"פ שקיים מצות השבה מ"מ כיון שברחה חייב הוא עוד הפעם להשיבה הכל בשביל ההגבהה הראשונה או דילמא כין שקיים פעם אחת מצות השבה כבר נפטר מליטפל בה עוד בשביל הגבהתו הראשונה אלא דעכשיו כאבדה חדשה היא לפניו וחייב עוד הפעם להגביהה ולהשיבה. ונ"מ בספיקות אלו אם לא השיבה שנית אי חייב בתשלומין כשומר אבדה או לא, וכן בה"י זקן ואינה לפי כבודו שאינו חייב להגביהה לכתחלה ורק אם הכישיה נתחייב בה ועוד. ועיין בש"ך יו"ד (סי' רצ"ב סק"ט) שכ' בהחזירה וברחה דאע"פ שקיים כבר מצות השבה צריך להשיב כמה פעמים, ומשמע מדבריו שם דלא זו בלבד שקיים כבר מצות השבה פעם אחת אלא דחיוב החדש אינו נובע כלל מההגבהה הראשונה אלא הוי כאבדה חדשה שהרי דימה זה לשלוח הקן והתם כתב דחזרה חייב לשלוח רק כל זמן שלא נטל את הבנים דכיון שלא נטל עדיין את הבנים וחזרה עליהן הרי לא תקח את האם על הבנים קרינן ב', ומזה משמע דחל עליו חיוב שילוח מחדש והלכך בעינן שעדיין יהיו הבנים שם דאז אפשר לחול חיוב חדש, דאי מחיוב הראשון הוא נובע אפילו בנטל הבנים נמי אפשר להתחייב דכך גזרה תורה דמכיון דנתחייב פעם אחת בשילוח חייב הוא כל עידנא מחדש עד שלא תחזור. אבל לענ"ד באבידה ודאי אין לומר כן, דאי נידונית כאבידה חדשה הרי לא שייך ע"ז עשה דהשב כל זמן שלא הגביהה ורק לא תוכל להתעלם איכא לדעת הרבה ראשונים, עיי' נמוק"י ב"מ פ"ב בסוגיא דכהן והוא בבית הקברות מה שהביא בשם הרמב"ן ועיי' בשמ"ק שם, ואפילו לדעת הר"ן שם דבראה והלך לו עובר גם על עשה מכל מקום בהמתין לה עד שנתאשו הבעלים לכולי עלמא אינו עובר אלא בל"ת להתעלם, וא"כ איך שייך ע"ז לכתחלה עשה דהשב בהחלט. ובכל אופן ק"ק דאי נדונית כאבדה חדשה ואינו חייב בה עד שיגביה פשיטא היא דבמה גרעה מאבידה אחרת ואף דיש לדחות דהו"א כיון שהיא למודה לברוח תמיד אינו חייב ליטפל בה כ"כ, בכ"ז דוחק הוא. וה"נ איכא למיפרך גם בשילוח הקן דאי תידון כמצא קן חדש פשיטא דחייב ומאי קמ"ל, ובדוחק י"ל דהו"א דלא הטריחתו תורה כ"כ. לכן נראה פשוט דאינה כאבידה חדשה ואע"פ שלא הגביהה מחדש חייב הוא מיד בעשה דהשב בשביל ההגבהה הראשונה, וכן גם בשילוח הקן כי חזרה עדיין רובץ עליו חיוב השילוח ממעיקרא, ומ"מ כשנעשו הבנים ביני וביני מזומן פטור כמבואר במחבר שם משום דפקע חיובי. [עיי' מ"ש בזה גיסי הרה"ג מוהר"י בלידשטיין נ"י אבד"ק האראשץ בקובץ יגדיל תורה ש"א קונט' ד' סי' י"ג ואכמ"ל בזה]. אמנם נראה די"ל דגם הש"ך לא נתכוין לומר דהו"א כאבידה חדשה וכקן חדש דא"כ קשה כמ"ש, אלא דהכל נובע עדיין מחיוב דמעיקרא והא דהטיל תנאי שלא נטל הבנים אינו משום דאל"ה א"א לחול עליו חיוב מחדש אלא בכדי שתיחשב לחזרה, לפי שאין ענין החזרה מה שתשוב אל מקומה הראשון אלא מה שתחזור על הבנים, דזהו עיקר השילוח שישלחה שלא תהא רוחפת על הבנים, וכשכבר נטל הבנים וחזרה לקן ריק אין זו חזרה כלל דאינה חוזרת להיות רוחפת על הבנים. איברא דלשון הש"ך אינו מדוקדק לפי"ז, דלא הו"ל למימר דכיון דלא נטל את הבנים עדיין לא תקח האם על הבנים קרינן ב' אלא שלח קרינן ב', אבל מ"מ הדין נראה אמת כמ"ש דאפילו אי הוי הכל שילוח אחד וכ"ז שחוזרת אין זה שילוח מ"מ נטל הבנים וחזרה פטור לפי שאין זו חזרה כלל שלא חזרה על הבנים ומעתה נפשט מיהא חדא דכשחזרה אינה נדונית כאבידה חדשה וכקן חדש אלא הכל נובע מחיוב דמעיקרא. ובנוגע לספק הראשון אם קיים מ"ע דהשבה ושילוח בראשונה עדיין שקול הוא ובש"ך מבוא שקיים:

7. ספר בניהו בן יהודע על בבא מציעא דף ל/ב

שם אלא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפנים משורת הדין. קשא וכי בשביל שלא נהגו במידת חסידות תחרב ירושלים, ולמה אינו תולה החרבן בעבירות חמורות שהיה בידם, וכבר צווחו קמאי בזה. ונ"ל דאמרו רז"ל [ברכות כ' ב'] אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, כתיב אשר לא ישא פנים, וכתיב ישא ה' פניו אליך, אמר להם אני כתבתי בתורה ואכלת ושבעת וברכת. והם דקדקו על עצמן עד כזית, נמצא ישראל אם יעשו לפנים משורת הדין אז מזה כנגד מזה, יעשה הקב"ה עמהם לפנים משורת הדין, ואין מענישם כפי חיובם על עבירות שבידם. ולכן כיון דלא עבדו לפנים משורת הדין, חרבה ירושלים על עבירות חמורות שבידם, וכמדומה לי דכיוצא בזה תירצו בספרי הראשנים ז"ל:

8. ספר תורת חיים על בבא מציעא דף ל/ב

אלא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה לאו אדיינין קאי דאין כתב ביד הדיינין לכוף לבעל דין לפשר עצמו וליכנס לפנים משורת הדין אלא אבעלי דינין קאי שהיו נושאים ומקפידים זה על זה ולא רצו שום אחד לוותר על חבירו לפנים משורת הדין והשתא ניחא הא דקאמר אלא אימא על שהעמידו דיניהם וכו' ולא קאמר דהכי קאמר על שדנו בה דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין משום דעל שדנו בה דין תורה הוה משמע דאדיינין קאי וכן משמע ממה שכתב בשו"ע טור חו"מ סי' י"ב שאין בית דין יכולין לכוף ליכנס לפנים משורת הדין אע"פ שנראה להם שהוא מן הראוי אלמא דהא דקאמר הכא שהעמידו דיניהם על דין תורה כו' אבעלי דינין קאי ולא אדיינין ולפי זה אפשר לומר דהא דאמר ביומא דלא חרבה אלא מפני שנאת חנם חד מילתא הוא דמחמת שנאה העמידו דבריהם על דין תורה דוקא ולא רצו לוותר כלום: